

Oponentský posudok na habilitačnú prácu PhDr. Hana Urbancová, DrSc. *Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie. Ústav hudobnej vedy SAV 2016, 170 strán*

Dlhoročné vedecké zameranie Dr. Hany Urbancovej na oblasť ľudovej hudobnej kultúry Slovenska sa zúročilo vo výstupoch, ktorými sa ich autorka zaradila do kontextu rozvoja profesionálnej etnomuzikológie na Slovensku, nadväzujúc na priekopnícke dielo prof. Jozefa Kresánka a manželov Alice a Oskára Elschekovcov, pričom organicky posilňovala aj dobré meno tejto disciplíny v európskom bádateľskom kontexte. Na tomto mieste netreba podrobne hodnotiť vysokú úroveň riešenia jednotlivých problémov, ktoré vyplývali z voľby viacerých špecializovaných okruhov jej vedeckého záujmu o približovanie domácej ľudovej hudobnej tradície domácemu i zahraničnému záujemcovi. Dr. Urbancová strávila stovky dní v rámci terénnych výskumov v jednotlivých regiónoch Slovenska, ale i v zahraničí, ktoré podnikla v záujme budovania príslušnej pramennej základne slúžiacej na triedenie, analýzu, komparáciu a syntetickú interpretáciu získaných poznatkov. Sústreďovala sa a sústreďuje prinajmenšom na tri okruhy – jednotlivé druhovo-žánrové vrstvy piesňovej tradície na Slovensku (napr. trávnice, jánske piesne, vianočné piesne, mariánske piesne), ďalším, dôležitým okruhom je jej pozornosť voči folklóru etnických menšín, ktoré žili, resp. žijú na našom území, resp. aj voči ľudovej hudobnej kultúre Slovákov žijúcich v zahraničí, a napokon sa sústredila na precíznu rekognoskáciu a zhodnotenie vývoja domácej etnomuzikológie s mnohým zaplnením jej zásluhou viacerých bielych miest v tomto vývoji. Výsledky takto segmentovaného výskumu, sústredené do radu syntetických textov a monografických titulov, ktorými obohatila záujmové pole modernej etnomuzikológie, boli plným právom vyzdvihnuté udelením jednak Ceny Jozefa Kresánka v r. 2006, o dva roky neskôr Ceny Národopísnej spoločnosti Slovenska a najmä získaním najvyššieho vedeckého titulu DrSc. v roku 2011. O tom, že jej vedecké výstupy sú rešpektované aj v širšej vedeckej komunite, svedčí členstvo Dr. Urbancovej okrem domácich odborných inštitúcií aj v renomovaných svetových vedeckých spoločnostiach: International Council for Traditional Music, Sociétés Internationale d'Ethnologie et de Folklore, Society for Ethnomusicology. Na tomto mieste sa patrí pripomenúť aj ďalšie aktivity potvrdzujúce odborné i ľudské kvality Dr. Urbancovej, napr. pôsobenie vo funkcii šéfredaktorky revue „Slovenská hudba“, zodpovedné zastávanie pozície riaditeľky Ústavu hudobnej vedy SAV, pracoviska, ktoré pod jej vedením získalo rešpekt v kontextoch neraz turbulentných diskusií a akreditačných rozhodnutí o úrovni vedy na Slovensku. Uvedme napokon aj dôležitú okolnosť, ktorá úzko súvisí s návrhom na

habilitačné konanie menovanej na FFUK – od polovice 90. rokov najprv hosťujúc, a od r. 2000 sústavne na pozícii externého pedagóga na Katedre muzikológie tejto fakulty sa venovala výuke etnomuzikologických predmetov (prednášok a seminárov) v rámci súčasného bakalárskeho a magisterského stupňa štúdia. Učila a učí aj na príslušných katedrách Pedagogickej fakulty UK i na VŠMU. Svoju vedecko-pedagogickú akribiu zúročila i pri výchove doktorandov, jednak na pôde FFUK, ako aj na jej materskom pracovisku Ústave hudobnej vedy SAV. Viacerí jej odchovanci, reprezentanti. možno povedať vedeckej školy Dr. Urbancovej, sa po obhajobe kvalitných dizertačných prác dôstojne uplatnili vo svojom odbore.

V predloženej habilitačnej práci PhDr. Hany Urbancovej, DrSc., v r. 2016 publikovanom knižnom titule *Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie*, sú sústredené rozšírené verzie autorkiných 5 príspevkov zverejnených za posledných 15 rokov v odborných periodikách a zborníkoch. Obsahovo pokrývajú viaceré vrstvy etnomuzikologického bádania z historického a systematického hľadiska. Prvá štúdia „Ľudová pieseň a disciplinárne kontexty jej štúdia na Slovensku“ mapuje vývoj záujmu domácich i zahraničných bádateľov o špecifický okruh hudobno-folklórnej tradície na Slovensku – ľudovú pieseň. Autorka prehľadným spôsobom pripomína a hodnotí východiská, modely, koncepty i výsledky dosiahnuté v tomto okruhu od začiatku 20. storočia, cez výskumy Bélu Bartóka, priekopnícke práce napr. Jozefa Kresánka a Alice Elschekovej, až po najnovšie edičné výstupy zamerané na domáce pamiatky (napr. kolekcia vianočných piesní zberateľa Andreja Kmet'a). Aj druhá štúdia v predmetnej habilitačnej práci, nazvaná „Interetnické vzťahy a ich reflexia v prvej polovici 20. storočia“, má historicko-systematický záber, konkrétne do problematiky priebežného osvetľovania špecifickosti slovenského piesňového folklóru v porovnávacom kontexte, akú poskytujú staršie príspevky domácich i zahraničných etnografov a muzikológov.

Hudobné tradície Slovákov, žijúcich na niekdajšej Dolnej zemi, konkrétne vo Vojvodine, sa približujú v ďalšej štúdií, zaradenej do habilitačnej práce. Dr. Urbancová sleduje, ako boli piesne, spievané na tomto území, súčasťou repertoára zbierok vydaných už v 19. storočí (Národné spievanky Jána Kolára, Slovenské spevy), až po novšie iniciatívy z druhej polovice 20. storočia, napr. nahrávky v teréne pre potreby redakcie Ľudovej hudby v Slovenskom rozhlase, ako aj zberateľská činnosť tamajších obyvateľov-nadšencov.

Hoci sa pestovanie a šírenie piesňovej ľudovej tradície považovalo za prejav kolektívnej tvorivosti, v ďalšej štúdií „Tvorivá osobnosť v tradičnej hudobnej kultúre“ sa presvedčivo argumentuje tým, že aj v tejto sfére hudobných aktivít sa vyhranili typy interpretačných osobností, pôsobiace teda nielen v okruhu tzv. artifičialnej hudby. Konkrétne sú tieto osobnosti zastúpené jednotlivými speváčkami a spevákmi ako nositeľmi sledovanej tradície. Hoci sa staršie etnomuzikologické práce, zamerané na skúmanie a hodnotenie slovenského piesňového folklóru, podrobnejšie vymedzovaniu jedinečných profilujúcich kvalít ľudových spevákov nevenovali, Urbancová pripomína užitočnosť začleniť do rámca komplexného poznania skúmaného etnografického prostredia aj tieto osobnostné kvality interpretov, a v tomto zmysle vymedzila (vychádzajúc z aktuálnych výskumov) aj tri osobnostné typy vzhľadom na diferencované psychicko-intelektuálne dispozície jednotlivých spevných prejavov.

Napokon, v poslednej štúdií „Rodový aspekt vo výskume ľudového spevu“ tvoriacej súčasť sledovanej habilitačnej práce, sa autorka sústredila na predtým viac-menej iba latentne prítomný aspekt etnomuzikologického bádania – diferencované postavenie mužov a žien v pestovaní piesňovej tradície. Vzhľadom na jednotlivé obradové situácie v ľudovom hudobnom prostredí sa ukazuje, čítajúc príslušný text Dr. Urbancovej, do akej miery a kde boli ženy, resp. dievčatá jedinečnými reprezentantkami tejto tradície a vyhranenosti repertoára (napr. uspávanky, svadobné odobierky, lúčne piesne, plačky). Poznámam, že tento rodový aspekt sa neprejavil len pri skúmaní nositeľov a šíriteľov piesňovej hudobnej tradície na Slovensku, ale premietol sa príznačne aj do rodovej diferenciácie zástupcov slovenskej etnomuzikológie. Pri pohľade do bibliografie prác venovaných piesňovej tradícii na Slovensku sa totiž (s výnimkou zakladateľskej osobnosti prof. J. Kresánka, autora monografie *Slovenská ľudová pieseň zo stanoviska hudobného*). stretávame okrem habilitantky najmä s menami žien-autoriek (Soňa Burlasová, Alica Elscheková, Juliana Kováčová, Eva Krekovičová), i mladšia generácia, väčšinou z vedeckej školy Dr. Urbancovej, je zastúpená bádatelkami (Jadranka Horáková, Alžbeta Lukáčová, Andrea Pelle-Hriagyelová, Jana Belišová, Miriam Timková atď.). Mužom zas, naopak, je zverená oblasť výskumu ľudovej inštrumentálnej hudby (Oskár Elschek, Ladislav Leng, Bernard Garaj, Peter Michalovič ...).

Záverom môjho posudku, vzhľadom na vyššie konštatovania o vyhranenom vedeckom i osobnostnom type uchádzačky o habilitačné pokračovanie, PhDr. Hany Urbancovej, DrSc, i na základe mojich vedomostí o dosiahnutých výsledkoch menovanej v etnomuzikologickom

bádání i v pedagogicko-výchovnej práci, navrhujem jej udeliť vedecko-pedagogickú hodnosť „docent“ v študijnom odbore 2.1.37 „Muzikológia“.

V Bratislave 27. apríla 2018

prof. PhDr. Ľubomír Chalupka, PhD.